

Голові разової спеціалізованої вченої
ради Пенітенціарної академії України
доктору юридичних наук, професору
Вячеславу ПУЗИРНОМУ

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента, начальника кафедри тактико-спеціальної
підготовки Пенітенціарної академії України

Боднара Ігоря Володимировича

на дисертаційну роботу **Брошка Івана Михайловича** на тему: «Кримінально-
виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до
позбавлення волі в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії у
галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави на
основі принципу верховенства права, утвердження ідей прав та свобод людини,
розподілу влад, сучасної моделі громадянського суспільства передбачає
розроблення дієвих й конструктивних кроків, спрямованих на реформування
судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів, у тому числі
пенітенціарної системи.

Сучасний вектор реформування пенітенціарної системи України під
егідою Міністерства юстиції засвідчує особистісно орієнтований підхід до
організації процесу виконання/відбування покарань. Повноцінна реалізація
такого підходу неможлива без гарантування засудженим таких прав, як право на
гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, на належне
матеріально-побутове забезпечення, а також гарантії забезпечення
оптимальності між умовами життя в колонії і на свободі, що повинно сприяти
підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку і усвідомленню
людської гідності.

Зазначені гарантії правового статусу засуджених корелюють із міжнародно-правовими та конституційними положеннями, згідно з якими: «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню», «кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло» відповідно. Саме тому питання створення належної системи матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні, приведення її у відповідність з світовою пенітенціарною практикою та міжнародними нормами у сфері захисту прав засуджених є доволі актуальним в сучасних умовах реформування національної пенітенціарної системи.

Порушена проблематика потребувала свого осмислення на науково-практичному рівні шляхом проведення спеціального кримінально-виконавчого дослідження, покликаного з'ясувати реальний стан матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні та запропонувати систему заходів з удосконалення відповідного напрямку кримінально-виконавчої діяльності.

З огляду на зазначене дисертаційна робота Брошко Івана Михайловича є своєчасною, актуальною та науково і практично значимою, де глибоко розглядаються актуальні теоретичні та практичні питання матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

Особлива цінність дисертаційного дослідження автора полягає у визначенні напрямів реформування системи матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні, приведення її у відповідність з пенітенціарною практикою розвинутих країн світу та міжнародними нормами у сфері захисту прав засуджених.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації.

Наукові положення, пропозиції, висновки і рекомендації є обґрунтованими, переконливими та достовірними. Що засвідчує системність поданого наукового дослідження, яке в цілому відповідає обраній темі

дослідження. Структура роботи обумовлена метою, об'єктом і предметом дослідження. Об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, які виникають у процесі матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. Предметом дослідження – є кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

Дисертація виконана Брошком Іваном Михайловичем із застосуванням комплексу загальних і спеціальних теоретико-методологічних засобів наукового пізнання суспільних явищ та процесів для досягнення поставлених завдань. Структура роботи аргументовано викладена згідно з такими поставленими науковими завданнями: визначити стан розробки проблеми та методології дослідження кримінально-виконавчих засад матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні; з'ясувати витoki становлення і розвитку нормативно-правової регламентації матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні; сформулювати поняття та обґрунтування соціального призначення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі; надати характеристику правової основи матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні; виокремити елементи матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні; провести аналіз міжнародно-правового регулювання матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі; провести дослідження позитивного зарубіжного досвіду організації матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі; визначити основні напрями удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України та правозастосовної практики у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі.

Обраний дисертантом підхід до визначення структури і змісту дослідження є логічним, дає можливість всебічно й повно висвітлити значне коло актуальних питань у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі України. Загалом матеріал дисертації викладено послідовно, відповідно до

визначеного дисертантом змісту, що вказує на глибоке та змістовне опрацювання теми обраного дослідження. У науковому дослідженні сформульовано цілий ряд нових, належно обґрунтованих наукових положень та висновків, що є внеском здобувача в юридичну науку.

3. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання (загальних і спеціальних) та наукових досліджень, із застосуванням новітніх досягнень науки дослідити стан матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. У результаті проведеної роботи сформульовано низку наукових пропозицій та висновків, запропонованих особисто здобувачем.

До вагомих наукових результатів дисертації можна віднести такі: визначено поняття «методологія дослідження кримінально-виконавчих засад матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі», під яким пропонується розуміти систему наукових знань про методи, прийоми і засоби, які складають комплекс апробованих на практиці у сфері виконання і відбування кримінальних покарань раціональних шляхів покращення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі; запропоновано авторське визначення поняття «приміщення блочного типу» під яким автор розуміє – житлові приміщення, створені в межах структурних діляниць виправних і виховних колоній, обладнання яких передбачає внутрішню ізоляцію, дотримання встановленої норми жилої площі на одного засудженого, відповідність правилам санітарії та гігієни, наявність санітарного вузла й душової kabіни на блок, і які розраховані на утримання від 2 до 6 осіб в одному блоці; розроблено пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства, а саме Кримінально-виконавчого кодексу України у частині створення належних умов матеріально-побутового забезпечення відповідно до статі 115 Кримінально-виконавчого кодексу України; на підставі вивчення досвіду зарубіжних країн, запропоновано надання можливості засудженим дозволу на

облаштування спеціальних місць для готування легких страв з продуктів, придбаних за власні кошти, або які надійшли у вигляді посилок та передач, тощо.

4. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що положення, отримані в результаті проведення дисертаційного дослідження, можуть бути використані у: законотворчій діяльності – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України з метою удосконалення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі (лист Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 01.08.2023 р. № 04-26/18-2023/166642); правозастосовній сфері – для удосконалення діяльності установ виконання покарань щодо матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні (довідка про впровадження Департаменту з питань виконання кримінальних покарань б/н; акт про впровадження Південно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 29.06.2023 р. № 934; акти про впровадження установ виконання покарань цього управління: державної установи «Солонянська виправна колонія (№ 21)» від 04.07.2023 р. № 11, державної установи «Покровський виправний центр (№ 79)» від 28.06.2023 р. № 23, державної установи «Дніпровська виправна колонія (№ 89)» від 11.07.2023 р. № 2/1; акт про впровадження Західного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 29.06.2023 р. № 5к/вих/683; акти про впровадження установ виконання покарань цього управління: державної установи «Дрогобицька виправна колонія (№ 40)» від 03.07.2023 р. № 207/2, державної установи «Личаківська виправна колонія (№ 40)» від 07.07.2023 р. № 129/2); освітньому процесі та науково-дослідній роботі – у викладанні в закладах вищої освіти навчальних дисциплін кримінально-виконавчого циклу, як матеріал для підготовки навчальних посібників та підручників із відповідних профільних дисциплін та подальших наукових розробках у сфері виконання покарань (акти впровадження в наукову та освітню діяльність Харківського національного університету внутрішніх справ від 31.08.2023 б/н)

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у чотирьох статтях, які опубліковані в наукових фахових виданнях України.

Підсумки розробки питання в цілому, окремі його аспекти, одержані узагальнення та висновки доповідалися дисертантом на засіданнях кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Пенітенціарної академії України, а також були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів України» (м. Херсон, 26 лютого 2021 р.); «Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави» (м. Чернігів, 12 березня 2021 р.), (м. Чернігів, 26 листопада 2021 р.), (м. Чернігів, 2 грудня 2022 р.); «Сектор безпеки і оборони України на захисті національних інтересів: актуальні проблеми та завдання в умовах воєнного стану» (м. Хмельницький, 24 листопада 2022 р.); «Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку» (м. Кропивницький, 19 травня 2023 р.), публікаціях у збірниках наукових праць, що входять до переліку фахових видань України.

6. Структура дисертації.

Дисертаційне дослідження складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, списку використаних джерел (який містить 232 найменування) та шести додатків. Загальний обсяг дисертації - 282 сторінки, із них основного тексту - 207 сторінок.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Поршень академічної доброчесності у дисертаційній роботі та наукових працях, в яких

висвітлено наукові результати дослідження Брошко Івана Михайловича, не виявлено.

7. Аналіз дискусійних положень та основні зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Брошка Івана Михайловича на тему: «Кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні», відзначаючи його теоретичну та практичну цінність, зауважимо, що окремі його положення мають дискусійний характер та можуть стати підґрунтям для наукової дискусії під час захисту і напрямами подальших наукових розвідок дисертанта.

1. У науковій новизні зазначається, що вдосконалено поняття «матеріально-побутове забезпечення засуджених» - це цілеспрямована діяльність адміністрації органів і установ виконання покарань у взаємодії з іншими соціальними інституціями, спрямована на задоволення базових (порівняно з умовами життя на свободі) потреб, що забезпечує реалізацію засудженими низки немайнових прав (на житло, на повагу до їх гідності, на достатній життєвий рівень тощо) у процесі відбування покарань, пов'язаних з обмеженням особистої свободи. На наш погляд, зазначене необхідно було сформулювати в контексті «вперше», оскільки представлені напрями є авторською позицією дисертанта.

2. Автор використовуючи історико-правовий метод, виділяє три періоди становлення і розвитку інституту матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі, а саме: 1) дореволюційний (від утворення на теренах сучасної України першого централізованого державного утворення - Київської Русі - до 1917 р.); 2) радянський (1917-1991 рр.); 3) сучасний (бере свій початок із 1991 р. й триває до сьогодні). На нашу точку зору такий поділ є занадто спрощеним та не відображає всіх етапів розвитку системи установ виконання покарань і відповідно розвитку системи матеріально-побутового забезпечення засуджених.

3. Автором запропоновано визначення поняття «приміщення блочного типу» під яким він розуміє – житлові приміщення, створені в межах структурних

дільниць виправних і виховних колоній, обладнання яких передбачає внутрішню ізоляцію, дотримання встановленої норми жилої площі на одного засудженого, відповідність правилам санітарії та гігієни, наявність санітарного вузла й душової kabіни на блок, і які розраховані на утримання від 2 до 6 осіб в одному блоці. На нашу точку зору дане визначення потребує більшої аргументації так як утримання в одній камері (кімнаті) двох та більше осіб, суперечить п. 18.5. «Європейських в'язничних правил», в якому зазначається, що ув'язнені зазвичай розміщуються протягом ночі в індивідуальних камерах, за винятком тих випадків, коли для них корисніше буде спільне тримання в одному приміщенні.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Брошка Івана Михайловича, оскільки стосуються дискусійних питань, що пов'язані переважно з новизною проблематики та відсутністю єдиного концептуального підходу в у науці кримінально-виконавчого права до напрямів реформування кримінально-виконавчих засад матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

8. Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Брошка Івана Михайловича на тему: «Кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» є актуальним, завершеним, самостійним та логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для кримінально-виконавчого права України у цілому.

Дисертація виконана Брошком Іваном Михайловичем самостійно, з використанням останніх досягнень теорії права. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовані на основі досліджень автора. Розробки та ідеї наукового дослідження належать особисто автору.

Враховуючи наведене, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених Брошком Іваном Михайловичем у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій. Отримані

результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для юридичної науки України в цілому. Аналіз дисертаційного дослідження та публікацій Брошко Івана Михайловича дозволяє зробити висновок, що дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України

Ігор БОДНАР

*Підпис Ігоря Боднара
заквітцую:
Начальник
забезпечення
роботи*

світлана Павленко